

LITERAIRE AUTEURS EN HUN INKOMEN

VAV stelt eerste resultaten inkomensonderzoek voor

De Vlaamse Auteursvereniging (VAV) voert momenteel een langlopend onderzoek naar het inkomen en de sociaaleconomische situatie van auteurs in Vlaanderen. In een eerste fase waren de literaire auteurs aan de beurt. De eerste resultaten zijn bekend.

Het onderzoek kwam tot stand met steun van Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege, die via het Vlaams Fonds voor de Letteren een toelage voor het onderzoek beschikbaar stelde. Het is van 1992 geleden dat een onderzoek naar de sociaaleconomische situatie van literaire auteurs in Vlaanderen plaatsvond. Voor dit onderzoek deed VAV onder meer een beroep op de knowhow van het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Een vergelijking met 1992: toegenomen professionalisering

De vergelijking van het nieuwe onderzoek met de 'nulmeting' van 1992 wijst op een **toegenomen professionalisering** in de sector:

- 87% van de auteurs had in 1992 een andere beroepsactiviteit. Nu is dat nog 57%. (Bij de overige 43% zijn ook gepensioneerde auteurs.)
- Het aandeel van subsidies in het literaire inkomen is licht toegenomen: van ca. 16% naar ca. 20%.
- Het belang van lezingen is groter geworden.
- Het opleidingsniveau van auteurs ligt hoger dan in 1992: toen had 67% een diploma hoger onderwijs (waarvan 39% universitair), nu zijn er dat 84% (van wie 55% universitair).
- Terwijl in 1992 47% van de auteurs ambtenaar was of in het onderwijs werkte, zijn er dat nu nog 20%.
- Er lijkt ook sprake te zijn van een vervrouwelijking van de sector.

Hoeveel verdient een schrijver? Kun je van je pen leven?

Het nieuwe onderzoek geeft aan dat het gezinsinkomen van auteurs laag is als men rekening houdt met hun hoge scholingsgraad en met de bekende Vlaamse gemiddeldes: in 2008 bedroeg het beschikbare inkomen per huishouden in Vlaanderen gemiddeld 3287 euro per maand. Voor 60% van de geënquêteerde auteurs ligt het gezinsinkomen onder de 3000 euro en voor 14% zelfs lager dan 1500 euro. In vergelijking met 1992 is het gezinsinkomen van auteursgezinnen niet gestegen.

Nog signifikanter is het **erg lage aandeel van het literaire inkomen in het gemiddelde maandelijkse gezinsinkomen**: voor twee derde van de auteurs is dat 10% of minder. (Het statistisch gewogen gemiddelde ligt op 25%.) Anders gezegd: het literaire inkomen volstaat niet om rond te komen. Dat geldt voor 79% van de auteurs. 20% kan van zijn pen leven. Bij slechts 15% van de auteurs is het literaire inkomen goed voor de helft of meer van het gemiddelde maandelijkse gezinsinkomen. Het is dan ook noodzakelijk dat 87% van de auteurs naast het schrijven nog andere bronnen van inkomsten heeft: de meest genoemde zijn het inkomen van hun partner (30%), hun pensioen (21%) en inkomsten uit ander werk (51%).

Als we het literaire inkomen verder analyseren, dan zien we dat het als volgt is samengesteld:

- royalty's en honoraria: ca. 30%
- subsidies: ca. 20%
- lezingen: ca. 18%
- andere (bijdragen aan kranten, tijdschriften en websites, geven van workshops, leenrecht, reprografierecht enz.): ca. 25%

Aan dit anoniem gevoerde onderzoek namen 113 auteurs deel. De enquête werd bezorgd aan een bestand van ca. 620 potentiële adressen. Echte uitschieters bevonden zich niet bij de 113 respondenten. Daarnaast vonden ook 17 diepte-interviews plaats.

Ander werk

Het meest aangenomen sociaal statuut is dat van zelfstandige in bijberoep (27%). 16% is zelfstandige in hoofdberoep en 20% gepensioneerd. De overige 37% heeft een sociaal statuut als bediende, leerkracht of ambtenaar.

57% van de auteurs heeft ook **andere betaalde beroepsactiviteiten**. De belangrijkste redenen om ander werk te verrichten zijn:

- werkzekerheid (belangrijk voor 75%)
- financiële zekerheid (belangrijk voor meer dan 80%)
- en sociale zekerheid (belangrijk voor 69%)
- Het doorbreken van het sociale isolement is belangrijk voor 65%

Bij de 57% die andere betaalde beroepsactiviteiten beoefent, is de grote helft (53%) **ontevreden over de tijd die overblijft voor het schrijven**, en wel vanwege hun andere betaalde beroepsactiviteiten.

Auteurs die kunnen leven van hun pen (20% in dit onderzoek) beoefenen opvallend meer literaire nevenactiviteiten dan anderen:

- 95% geeft lezingen in Vlaanderen (tegenover 85% bij het totaalbeeld)
- 73% werkt mee aan evenementen als de Boekenbeurs (tegenover 53% bij het totaalbeeld)
- 68% geeft lezingen in Nederland (tegenover 28% bij het totaalbeeld)
- 64% verzorgt optredens (tegenover 36% bij het totaalbeeld)
- 59% heeft een eigen website (tegenover 41% bij het totaalbeeld)
- 55% neemt deel aan tv- en/of radioprogramma's (tegenover 19% bij het totaalbeeld)
- 50% schrijft opiniestukken/columns etc. voor kranten/tijdschriften/websites (tegenover 29% bij het totaalbeeld)

Deze nevenactiviteiten zijn financieel noodzakelijk voor 46% van alle auteurs en voor 77% van de auteurs die kunnen leven van hun pen.

Remediëring

Een aantal vaststellingen in verband met het inkomen en de beroepsbezigheden van literaire auteurs springt in het oog en vormt meteen een eerste aanzet tot remediëring:

1. Het **belang van lezingen**: 85% van de Vlaamse auteurs geeft lezingen, en lezingen staan in voor ca. 20% van het literaire inkomen. Vooral voor voltijdse auteurs zijn lezingen erg belangrijk. Ze vormen ook een manier om als auteur in de markt te blijven en de boekenverkoop te bevorderen. Dit is dan ook een pleidooi voor een professioneel werkend lezingencircuit: betaald zoals het hoort (Nederland kan een norm zijn), flexibel, open. VAV voert hierover momenteel constructieve gesprekken met Stichting Lezen en het Vlaams Fonds voor de Letteren doet onderzoek naar de haalbaarheid van een bemiddelingsbureau naar het model van Schrijvers School Samenleving in Nederland.
2. Het **Belgische leenrecht** blijft, zoals genoegzaam bekend, ondermaats. Vlaamse auteurs lopen hier inkomsten mis die hun collega's in andere landen wél ontvangen. VAV zet de gesprekken hierover met de betrokken partners verder op de agenda en hoopt dat ook de overheid haar rol speelt.
3. Het **Kunstenaarsstatuut** is een ander oud zeer: omdat het opgesteld is met uitvoerende kunstenaars voor ogen, hebben veel scheppende kunstenaars het moeilijk met de opbouw van hun sociale rechten (pensioen, ziekteverzekering).
4. 42% van de auteurs kreeg in 2008 en 2009 geen **reprografierechten** uitgekeerd, een hoog cijfer voor wat nochtans een collectief recht is. VAV ziet hiervoor twee verklaringen (naast het evidente gegeven dat niet alle auteurs jaarlijks recht hebben op reprografierechten): een te weinig proactieve houding van rechtenmaatschappijen als het over het literaire segment van hun leden gaat, en een gebrek aan informatie bij auteurs. Het is de taak van VAV als belangenbehartiger om die vakkennis te bevorderen.
5. Met name **oudere auteurs** stoten op mechanismen die het hen moeilijk maken hun bestaan als auteur verder uit te bouwen: er zijn de media en hun almaar jongere redacties, en bij het toekennen van subsidies wordt in een aantal gevallen een groot gewicht toegekend aan het criterium 'vernieuwend' eerder dan 'oeuvreopbouw'.
6. 37% van de auteurs is ontevreden over de **inspanningen van uitgevers bij de promotie van hun boeken**, terwijl ze doorgaans goed te spreken zijn over het productieproces. Er is sprake van een selffulfilling prophecy: in boeken waarvan men veel verwacht, wordt ook meer geïnvesteerd, waardoor ze makkelijker de media halen enz. Dat leidt volgens deze auteurs tot voorspelbaarheid en een tunnelvisie die bij uitgevers de creativiteit belemmert. Zo worden bijvoorbeeld nieuwe (sociale) media te weinig benut.

Enkele conclusies

Uit het onderzoek komen enkele belangrijke conclusies naar voren:

- van het bedrijven van literatuur word je meestal niet rijk in Vlaanderen, en in vergelijking met opleidingsgenoten kies je voor een bestaan waarin je sociaaleconomisch zwakker staat;
- er is desalniettemin sprake van een toenemende professionalisering in de sector;
- een literaire nevenactiviteit als het geven van lezingen is voor auteurs en voor een levend literair veld op diverse vlakken erg belangrijk;
- de problematiek van de verouderende auteur vergt een specifieke aanpak;
- het loopt fout met de collectieve rechten van auteurs (vooral het leenrecht en in mindere mate het reprografierecht);
- als belangenbehartiger zal VAV de conclusies van het onderzoek in diverse overleggremia aan de orde stellen: BoekenOverleg, overleg met de uitgevers, de bibliotheken...;
- de Vlaamse literaire sector rekent op een overheid die haar ondersteunende en marktcorrigerende rol blijft spelen.

Eén overkoepelend besluit: hoe beter de voorwaarden en omstandigheden, hoe rijker het literaire landschap.

Wordt vervolgd

Het onderzoek wordt de komende maanden voortgezet, in meerdere richtingen:

- VAV zal deze cijfers verder onderzoeken. Er zijn bv. opsplitsingen mogelijk naar genres en naar 'leeftijd' (debutanten, oudere auteurs enz.);
- de resultaten die in dit eerste deelrapport worden voorgesteld, zullen het voorwerp vormen van sectoroverleg met betrokken partners. Onder meer het bestaande BoekenOverleg, waarin alle partners uit het boekenvak overleg plegen, vormt daarvoor een geschikt kader;
- VAV plant een brede rondetafel waar ook andere partners bij betrokken zullen worden, zoals Kunstenloket, cultuurmanagement, media enz.;
- andere categorieën voor wie een vergelijkbaar onderzoek volgt, zijn literaire vertalers, stripauteurs en illustratoren.

Contact

Patrick De Rynck (dagelijks bestuur VAV), patrick@auteursvereniging.be – 0497 54 87 73

Leen Huet (bestuur VAV), leen@auteursvereniging.be – 0498 59 40 95

Loes Chielens (onderzoekster), loes@auteursvereniging.be